

LA INFORMACIÓ DE PROXIMITAT DEL PAÍS VALENCIÀ EN L'ÀMBIT DELS TERRITORIS DE LLENGUA CATALANA

FRANCESC MARTÍNEZ SANCHIS
DEPARTAMENT DE TEORIA DELS LLENGUATGES
UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Recepció: 20/04/2010; acceptació: 20/09/2010

RESUM

LA RECUPERACIÓ DE LA DEMOCRÀCIA DESPRÉS DE LA MORT DE FRANCO EL 1975 VA PROVOCAR UN FORT CREIXEMENT DELS MITJANS DE COMUNICACIÓ LOCALS I COMARCALS AL PAÍS VALENCIÀ. ELS MITJANS DE PROXIMITAT HAN CONTRIBUÏT A LA DESCENTRALITZACIÓ INFORMATIVA I LA A NORMALITZACIÓ DEL CATALÀ. AIXÒ NO OBSTANT, EN EL SISTEMA COMUNITATIU VALENCIÀ PREDOMINA UNA CLARA DIMENSIÓ ESPANYOLA. ELS MITJANS EN CASTELLÀ ACAPAREN LES AUDIÈNCIES, MENTRE QUE ELS QUE USEN EL CATALÀ OCUPEN UN ESPAI COMPLEMENTARI I MINORITARI EN TOTS ELS ÀMBITS. LA CREACIÓ DE RADIOTELEVISIÓ VALENCIANA (RTVV) EL 1989 NO HA MINVAT LA DEPENDÈNCIA EXTERNA DEL PAÍS VALENCIÀ EN ELS SECTORS DE LA PREMSA, RÀDIO, TELEVISIÓ I INTERNET. LA GENERALITAT VALENCIANA NO HA POSAT LIMITACIONS A AQUEST PROCÉS, TOT EL CONTRARI, HA AFAVORIT L'ENTRADA DE GRUPS MEDIÀTICS ESTATALS. EL GOVERN VALENCIÀ HA CENTRAT ELS SEUS ESFORÇOS EN RTVV I NO HA DESENVOLUPAT POLÍTIQUES PÚBLIQUES DE SUPORT ALS ALTRES MITJANS EN CATALÀ.

LA PRESENCIA DEL CATALÀ ALS MITJANS DE COMUNICACIÓ ESTÀ CONDICIONADA PER LA SITUACIÓ DE BILINGÜISME SOCIAL QUE VIU LA LLENGUA EN TOTS ELS TERRITORIS DE PARLA CATALANA. LA PRESENCIA DEL CATALÀ ALS MITJANS DE COMUNICACIÓ ÉS MAJOR A CATALUNYA QUE NO A BALEARS I EL PAÍS VALENCIÀ. A CATALUNYA ES DESENVOLUPEN DES DE FA ANYS POLÍTIQUES DE COMUNICACIÓ PÚBLIQUES PER A FOMENTAR L'ÚS DEL CATALÀ ALS MITJANS DE COMUNICACIÓ.

PARAULES CLAU:

COMUNICACIÓ DE PROXIMITAT, MITJANS LOCALS I COMARCALS,
NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA, CATALÀ, VALENCIÀ

1. CREIXEMENT DELS MITJANS LOCALS I COMARCALS

El País Valencià, amb una població de 5.016.348 habitants el 2008, és un territori dual des del punt de vista lingüístic. Dels 542 municipis que formen l'actual comunitat autònoma, 399 són catalanoparlants i 143, castellanoparlants. El català s'anomena regionalment valencià, que és el nom que figura en l'Estatut d'Autonomia.

La recuperació de la democràcia després de la mort de Franco el 1975 va significar un fort creixe-

ment dels mitjans de comunicació locals i comarcals al País Valencià, un fenomen que també van experimentar altres territoris de l'Estat espanyol. Ens referim a la comunicació de proximitat, aquella que és definida per criteris d'edició i distribució (el municipi i la comarca) i per l'especialització dels seus continguts en informació local. Els mitjans de proximitat han contribuït a la descentralització del sistema comunicatiu valencià, a més pluralitat de veus i a la normalització del català.

En el sistema comunicatiu valencià predomina una clara dimensió espanyola. Els mitjans en castellà acaparen les audiències, mentre que els que usen el català com a llengua vehicular ocupen un espai complementari i minoritari en tots els àmbits.

Els mitjans de comunicació en català han d'enfrontar-se diàriament a la competència desigual dels mitjans en castellà, que disposen d'empreses més fortes i tenen més expectatives de mercat i un espai de comunicació més ampli. La situació dels mitjans en llengua pròpia és delicada. L'Estatut d'Autonomia del 1982 i la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià (LUEV) del 1983 portaren l'oficialitat del català i assentaren les bases de la normalització de la llengua. Ambdues lleis atorguen especial protecció al valencià i estableixen el deure de la Generalitat Valenciana d'impulsar l'ús de la llengua en l'administració, l'ensenyament i els mitjans de comunicació. Tanmateix, passats més de 25 anys de l'aprovació de la LUEV, és encara marginal la presència del català en els mitjans. El periodisme en català està contra les cordes de la inanició. La creació de RTVV el 1989, que agrupa les emissores autonòmiques en català TVV (Canal 9 i Punt 2), Ràdio 9 i Sí Ràdio, no ha minvat la dependència mediàtica externa del País Valencià en la premsa, ràdio, televisió i Internet. L'Estat de les autonomies, encara que ha revitalitzat la normalització de les llengües minoritzades a Espanya, no ha suposat un factor de més autonomia informativa territorial, sinó més bé d'homogeneïtzació del sistema comunicatiu, ja que hi ha hagut una forta penetració dels mitjans de Madrid en tot l'Estat, implantació que ha estat extraordinàriament alta al País Valencià¹.

Mirem tot seguit quin és el panorama dels mitjans d'informació general que operen al País Valencià. El quadre següent proporciona una cartografia general dels mitjans informatius (nombre i tipologia) que utilitzen els criteris propis de la informació de proximitat, per la qual cosa s'incorporen mitjans estatals i regionals amb edicions territorials, mitjans provincials amb edicions locals i comarcals, així com també mitjans estrictament

locals i comarcals. Això no obstant, es tracta d'una aproximació quantitativa, ja que al País Valencià no hi ha un observatori de la comunicació orientat a la recerca i difusió de coneixements sobre els mitjans. Per tant, ens movem amb censos incomplets que no apliquen la mateixa metodologia de catalogació.

2. DEPENDÈNCIA EXTERNA I SUCURSALISME INFORMATIU

El procés d'imposició de la llengua de Castella en tots els territoris de l'Estat espanyol es desenvolupa amb força a partir del 1715, amb el regnat de Felip V, i assoleix la màxima expressió repressora durant la dictadura del general Franco (1939-1975). En aquest règim, les llengües minoritzades d'Espanya, entre elles el català, estaven prohibides i reduïdes a usos folklòrics en els mitjans de comunicació, el castellà era l'única llengua oficial. L'any 1976, el sistema comunicatiu valencià era el que havia deixat la dictadura. El País Valencià tenia delegacions territorials de TVE i RNE, unes quantes edicions locals de les cadenes de ràdio SER i COPE, i una reduïda xarxa de mitjans locals radicats principalment a les capitals de província: Castelló, València i Alacant. Entre tots sobreixien els periòdics *Las Provincias*, *Ciudad de Alcoi* i *Canfali*, així com també els diaris de la Cadena del Movimiento *Información*, *Levante*, *Mediterráneo*, tots ells escrits en castellà. El català solament va sobreviure de manera marginal en algunes revistes alternatives i clandestines.

Aquest hermetisme comunicatiu canvia durant la transició a la democràcia. La informació local comença a tindre valor econòmic i es produeix una eclosió sense precedents dels mitjans de proximitat, emparats ara pel règim de llibertats de la Constitució del 1978. Els mitjans locals valencians experimenten un fort creixement durant el període 1984-2005. Són vint anys de transformacions on primen les tendències de concentració de mitjans, deslocalització, desregularització i colonialisme mediàtic. Dues dècades en les quals s'ha configurat l'actual

¹ Vegeu els treballs de Salvador Cardús i Rafael Xambó.

Mitjans de comunicació d'informació general al País Valencià

Mitjans de comunicació de grans grups de comunicació estatals que tenen edicions, locals, provincials o regionals al País Valencià

Delegacions territorials dels mitjans públics de l'Estat: TVE i RNE (50 freqüències autoritzades).

Edicions regionals o provincials dels diaris de Madrid: *El País*, *ABC*, *El Mundo* i *La Razón*.

77 edicions locals de cadenes radiofòniques d'àmbit estatal: SER, COPE, Onda Cero, Grup Z, Vocento, Intereconomía, Unedisa i Planeta-Antena 3.

Edicions regionals de les televisions privades estatals radicades a Madrid: Tele 5, Antena 3, Cuatro i La Sexta.

Edicions locals dels diaris gratuïts de grans grups estatals: *ADN*, *20 Minutos* i *Qué!*.

Mitjans de l'organisme públic autonòmic Radiotelevisió Valenciana (RTVV)

Emissores de televisió Canal 9, Punt 2 i Canal Internacional 24 Hores.

Emissores radiofòniques Ràdio 9 i Sí Ràdio (18 freqüències autoritzades)

Mitjans de comunicació provincials, comarcals i locals

76 emissores de televisió local per cable, ona terrestre i televisió digital terrestre (TDT).

45 emissores de ràdio autòctones (37 municipals i 8 privades)

Cinc diaris provincials de pagament amb edicions locals i comarcals: *Información*, *Las Provincias*, *La Verdad*, *Levante-EMV* i *Mediterráneo*.

Dos diaris comarcals de pagament: *Ciudad de Alcoy* i *Canfali*.

87 periòdics (no diaris) locals i comarcals tant gratuïts com de pagament.

9 periòdics en llengua estrangera

232 cibermitjans de premsa, ràdio i televisió.

267 pàgines web d'ajuntaments

Fonts: *Guia de la Comunicació de la Comunitat Valenciana 2009* (Generalitat Valenciana)/Guillermo López García. (2008) *Los cibermedios valencianos. Cartografía, características y contenidos* (Universitat de València)/Lluís Català Oltra. (2007) *L'Ús del català en les pàgines web municipals del País Valencià* (Universitat d'Alacant)/Hemeroteca de la Biblioteca Valenciana (Consulta realitzada el 2007). Elaboració pròpia.

sistema comunicatiu valencià. Un sistema que no ha guanyat autonomia informativa territorial i que es fonamenta en una forta dependència mediàtica externa amb un clar domini dels mitjans al·lòctons en castellà, la qual cosa es reflecteix en un sucursalisme informatiu i un discurs tímidament regionalista en els mitjans.

2.1. EXPANSIÓ DE LA PREMSA LOCAL I COMARCAL

En el camp de la premsa, hi ha una important renovació i reforçament de la premsa local i provincial. Es produeix un triple moviment. En primer lloc, els grans grups mediàtics forans conquisten el mercat de la premsa local valenciana mitjançant la compra de capçaleres històriques de l'antiga Cadena del Movimiento franquista. Es produeix un procés de concentració empresarial amb grups

que dominen diverses capçaleres. Editorial Prensa Ibérica, SA va adquirir el 1984 *Levante-EMV* i *Información*, el Grup Z va comprar *Mediterráneo* i *Ciudad de Alcoy* i el Grup Vocento va aconseguir *La Verdad* i una part important de l'accionariat de *Las Provincias*. Són diaris ubicats en les capitals de província que s'han consolidat precisament mitjançant l'edicionalització comarcal. Actualment, en conjunt tots aquests diaris sumen 22 edicions locals i comarcals al País Valencià. Això no obstant, la premsa de la democràcia continua tenint la província com a límit. No hi ha una premsa regional de forta implantació en les tres províncies, cada província té la seua pròpia premsa: a Castelló, el diari més venut és *Mediterráneo*, a València, *Levante-EMV* i *Las Provincias*, i a Alacant, *Información* i *La Verdad*.

El resultat d'aquest procés és que el mercat de la premsa local valenciana ha caigut majoritàriament en mans de grups estatals, els quals usen el castellà com a llengua vehicular. Així mateix, aquests grups han reforçat el seu mercat mitjançant la creació d'empreses multimèdia. Posem-ne un exemple. A València, Editorial Prensa Ibèrica agrupa *Levante-EMV*, la versió digital <www.levante-emv.com>, la televisió digital Levante TV, l'emissora 97.2 FM i el diari esportiu *Superdeporte*.

El segon moviment en la premsa ve de Madrid. La premsa central inicia a partir dels anys vuitanta del segle xx una expansió a la recerca dels mercats publicitaris locals. Es produeix la deslocalització dels diaris nacionals espanyols mitjançant la creació edicions provincials o regionals. Actualment, tenen edicions regionals al País Valencià els diaris *El País*, *ABC* i *La Razón*, mentre que *El Mundo* ha optat per crear edicions provincials a Castelló, València i Alacant. El resultat d'aquest procés és la forta penetració de la premsa central. El 2007, l'audiència mitjana dels diaris nacionals al País Valencià representava el 34,78% del consum global de premsa.

El tercer moviment el protagonitza la premsa local i comarcal autòctona, la qual experimenta un creixement espectacular. L'any 1989, el País Valencià tenia 13 periòdics comarcals no diaris amb un tiratge d'eixida de 67.737 exemplars, i amb un nivell mitjà d'ús del català del 25%². I el 2007 hi havia 87 periòdics locals i comarcals privats de pagament i gratuïts, a més d'un bon nombre de butlletins d'informació municipal editats pels ajuntaments³. La premsa local i comarcal constitueix un model de premsa popular consolidat en l'últim segle i mig d'història. En democràcia s'han reconstruït amb molta coherència els models territorials de premsa consolidats històricament a partir del segle xix en les ciutats mitjanes valencianes.

Però malgrat el seu dinamisme, es tracta d'una premsa fluctuant i efímera. Al mateix ritme que apareixen noves capçaleres en desapareixen unes

altres. Al País Valencià no s'ha consolidat —com a Catalunya— una forta xarxa industrial de premsa comarcal. Això no obstant, hi ha un mercat que van prenent per etapes successives empreses diferents. La premsa comarcal es fonamenta en sistemes reduïts d'organització empresarial, bàsicament constituïts per petits editors o grups d'accionistes que han unit el seu capital. És una premsa modesta i de tirades reduïdes, la qual ofereix un model territorial comunicatiu descentralitzat no provincial. És una premsa que ha aconseguit sobreviure enfront de les edicions comarcals dels grans diaris provincials. Per exemple, el 2008 s'editaven 23 periòdics locals i comarcals (de pagament i gratuïts) en les comarques de l'Horta, la Safor i la Vall d'Albaida, els quals conviuen amb les edicions comarcals de *Levante-EMV* i *Las Provincias*.

Un dels fenòmens més significatius que s'han produït en el sector de la premsa ha estat el creixement dels diaris gratuïts. Una tendència que comença amb força a partir del 2000, tot i que València ja tenia des del 1992 el *Mini Diario*, un diari gratuït pioner a Europa que va tancar el 2008. L'impacte ha estat tan fort que a València (on han fracassat en els últims trenta anys les iniciatives de crear un tercer diari de pagament) s'han arribat a consolidar el 2004 set periòdics gratuïts, que són els següents: *20 Minutos*, *Metro*, *Mini Diario*, *Qué!*, *ADN*, *El Micalet* i *La Hoja de la Tarde*. Tant n'ha estat el creixement que el 2007 els nou periòdics gratuïts de més difusió sumaven al País Valencià una distribució mitjana diària de 475.120 exemplars, enfront dels 214.311 exemplars que ajuntaven els nou diaris de pagament d'informació general. El tiratge dels gratuïts fou aquell any 2,2 vegades superior al de la premsa de pagament.

L'expansió dels gratuïts s'ha donat també en comarques. El nombre de periòdics gratuïts editats als pobles valencianes durant 2000-2007 ha estat de 95, dels quals 86 s'escriuen en castellà, 6 en català i 3 usen castellà i català⁴. A diferència dels gratuïts

² Anuari Estadístic de la Comunitat Valenciana 1990.

³ Informació obtinguda a l'Hemeroteca de la Biblioteca Valenciana.

⁴ Dades extretes de l'Hemeroteca de la Biblioteca Valenciana.

Difusió dels 18 diaris de pagament i gratuïts en castellà d'informació general de més difusió al País Valencià. Mitjana de difusió juliol 2006-juny 2007

Total premsa de pagament	214.311 exemplars
<i>Levante-EMV, Las Provincias, Información, Mediterráneo, Ciudad de Alcoi, Canfali, El País, El Mundo i ABC.</i>	
Total premsa gratuïta	475.120 exemplars
<i>Mini Diario, ADN, 20 Minutos, Metro, Qué!, Crónica Local, Fàcil, Publilitoral i Portaldenia.</i>	
Total premsa en castellà de gran difusió	689.431 exemplars

Font: Oficina de Justificació i Difusió (OJD). Elaboració pròpia.

de les grans ciutats, aquests pertanyen majoritàriament a empreses de capital valencià.

Cal destacar també la forta implantació de la premsa en llengua estrangera. L'elevada presència de ciutadans d'altres països als municipis turístics valencians ha donat lloc a una rica xarxa de premsa local i comarcal editada en diverses llengües estrangeres, principalment de la Unió Europea. De fet, des del 1973 fins al 2007, al País Valencià han aparegut almenys 55 periòdics escrits en llengües estrangeres⁵. És una premsa que dona fonamentalment informació local i de serveis, i que incorpora també en alguns casos informació regional i nacional. La zona de més concentració se situa en les comarques litorals d'Alacant, mentre que els idiomes més utilitzats són l'anglès i l'alemany, seguit de l'holandès i el francès.

Aquests diaris tenen uns percentatges alts de venda i distribució tant per a la població estrangera resident com per als turistes ocasionals. Un dels pioners és el diari *Costa Blanca Nachrichten* (1974), escrit en alemany i amb edicions a Benissa, Dénia i Torrevieja. Aquest periòdic és el degà de la premsa en alemany a Espanya. Altres periòdics

representatius que s'editen actualment són el *Journal Européen de Méditerranée* «*La Gaviota*», en francès, el *Bij Ons* en holandès, i en anglès els *Weekly Post*, *CB Friday*, *The Valencia Life Network* i *Costa Blanca News*, entre altres.

2.2. UNA RÀDIO COLONIAL

La ràdio valenciana és el resultat del procés de desregularització i concentració que s'ha produït en el sector durant les últimes tres dècades. Diversos plans tècnics nacionals de radiodifusió sonora iniciats a partir del 1978 pel Govern central han afavorit l'expansió de les emissores FM⁶. Aquests plans tècnics són projectes de desregularització (concessió de llicències radiofòniques a empreses privades), els quals han afavorit la concentració radiofònica, han llevat espai a la ràdio pública local i cultural, i han consolidat un model de ràdio controlat per les grans cadenes estatals, entre les quals sobreixen la SER, COPE, Punto Ràdio i Onda Cero⁷. Precisament aquestes cadenes que emeten en castellà són líders d'audiència al País Valencià. Fan programació en cadena amb desconexions locals.

⁵ Dades extretes de l'Hemeroteca de la Biblioteca Valenciana.

⁶ El Govern d'Adolfo Suárez inicia el primer moviment desregularitzador amb el Pla Tècnic Nacional de Radiodifusió Sonora el 27 d'octubre de 1978. Des d'aquell any fins avui, s'han desenvolupat diversos plans tècnics. L'últim pla fou aprovat mitjançant el Reial Decret 964/2006 d'1 de setembre de 2006, amb el qual s'han assignat 31 freqüències de FM al País Valencià.

⁷ Aquests plans mai no han satisfet el sector radiofònic, no han impedit la proliferació d'emissores il·legals. Segons l'Asociación Española de Radio Comercial (AERC), l'any 2004 hi havia 1.150 emissores comercials privades legals (amb llicència administrativa) a Espanya enfront de 2.279 ràdios il·legals (sense llicència), 504 d'elles municipals. De totes elles, 318 emissores operen al País Valencià.

**Audiència de les primeres emissores
de ràdio generalistes més escoltades
al País Valencià. Any 2007**

<i>Emissora</i>	<i>Milers d'oients</i>
Cadena SER	507
Cadena COPE	287
Onda Cero Radio	198
RNE Ràdio 1	115
Ràdio 9	50

Font: EGM Radio XXI (de febrer a novembre de 2007).

El País Valencià té actualment 197 freqüències de ràdio autoritzades, de les quals 105 són gestionades per administracions públiques i 92, per empreses privades. Les emissores públiques estan repartides de la següent manera: 50 de RTVE, 18 de RTVV i 37 d'ajuntaments. Quant a les 92 emissores privades, tres són culturals i 83, comercials, la gran majoria de cadenes estatals. En conclusió, el 75,55% de les emissores són de grups públics i privats estatals i el 24,45%, ràdios autòctones.

De la mateixa manera que en la premsa, no s'ha consolidat una ràdio local autòctona valenciana forta, hi ha una gran dependència radiofònica externa. La Generalitat no ha posat limitacions a aquest procés, tot el contrari, els governs autonòmics del PSOE i el PP han afavorit l'entrada al País Valencià de cadenes estatals afins a les seues ideologies. El creixement de les grans cadenes s'ha fet en la majoria de casos mitjançant l'adquisició de ràdios locals ja creades a través de contractes d'associació, compra directa o adquisició per empreses filials. Un exemple d'aquest procés el trobem en la SER, que ha passat de quatre emissores al País Valencià el 1978 a 38 el 2009⁸. La penetració de les cadenes estatals és tan gran que actualment nou de cada deu oients valencians sintonitzen les grans cadenes d'abast espanyol. (Xambó, 2001).

La presència de Ràdio 9, així com també d'una modesta xarxa de ràdios comercials privades autòctones i emissores municipals, no ha pogut con-

trarestar l'hegemonia de les gran cadenes. L'audiència de Ràdio 9 (50.000 oients el 2007) està molt per baix de la ràdio estatal. També és reduïda l'audiència de les ràdios municipals.

2.3. EVOLUCIÓ DE LA TELEVISIÓ LOCAL VALENCIANA

El fenomen de les televisions locals valencianes apareix en la dècada del 1980. La primera en començar les emissions fou Tele Carlón de Benicarló l'any 1984. El creixement de les televisions locals en tot l'Estat s'intentà regular pel Govern mitjançant la Llei de Televisió Local per Ones Terrestres del 1995. Però lluny de normalitzar el sector, la situació es complicà. En el període 1996-2004, el Govern central no va convocar concursos d'adjudicació de freqüències. El resultat d'això és la irregularitat jurídica, les televisions locals hertzianes sorgides després del 1995 no tenen llicència. El 1999, trobem al País Valencià 79 televisions locals en aquesta situació.

La irregularitat jurídica va afavorir l'expansió desmesurada de les televisions privades en perjudici de les públiques. Els governs del PP van propiciar durant els anys 1999-2004 un procés de «desregularització silenciosa», que té com a conseqüència més evident l'ocupació de freqüències il·legals per empreses privades.

Aquest desordre explica també el desembarcament dels grups de comunicació estatals en la televisió local valenciana, principalment Prisa, Vocento i Tele 5. L'últim cens de l'Asociación de Investigación de Medios de Comunicación (AIMC) referent a les televisions analògiques (ona terrestre i cable) fou realitzat el 2002. Aquests cens dona 897 televisions locals a tot Espanya, de les quals 122 són valencianes, fet que situa el territori valencià el segon de l'Estat per darrere d'Andalusia. Aquell any, el 46,2% de la població valenciana sintonitzava alguna televisió local. A més, pel que fa a la propietat, el 69,3% de les televisions eren privades, el 21,5%, municipals i el 9,1%, mixtes.

Aquesta estructura va quedar fortament alterada quan el 2005 el govern valencià adjudica les llicèn-

⁸ Es tracta de 38 emissores de OM i FM, distribuïdes entre la cadena generalista SER i les emissores de radiofórmula Cadena 40 Principales, Cadena Dial i M80.

cies de televisió digital terrestre (TDT), concretament 42 programes locals i dos autonòmics⁹. Els grups comunicatius espanyols obtingueren 17 de les 42 concessions. L'adjudicació va ser polèmica, la majoria de les llicències es van concedir a grups de comunicació estatals afins al PP. Els dos programes autonòmics es van donar a Popular Mediterráneo TV, de la COPE i Las Provincias Televisión Valenciana, de Vocento. Així mateix, gran part de la TDT local ha quedat en mans d'Unedisa (editora d'*El Mundo*), Libertad Digital (empresa de l'ultraconservador Federico Jiménez Losantos), Homo Virtualis, d'Intereconomía i Uniprex, d'Antena 3, entre altres. Els mitjans més crítics amb el Consell van ser marginats, com és el cas de Localia del grup Prisa i d'Info TV, l'única televisió presentada al concurs amb la programació íntegrament en català.

2.4. LA COMUNICACIÓ DIGITAL LOCAL I COMARCAL

En el període 1995-2000, assistim a la inserció dels mitjans valencians en la xarxa. El primer fou el setmanari *El Temps* el 1995, al qual va seguir *Levante-EMV* el 1997. A partir d'aquest moment i fins l'actualitat hi ha hagut una expansió dels mitjans tradicionals (premsa, ràdio i televisió) en espais web d'Internet, així com també l'aparició de cibermitjans nascuts en la xarxa. Actualment hi ha 232 cibermitjans al País Valencià, dels quals 89 són periòdics, 108, ràdios i 35, televisions. D'aquests, el 19,83% són mitjans nascuts exclusivament en Internet, mentre que el 80,17% provenen de mitjans preexistents. Pel que fa al règim de propietat, la majoria són privats (79,74%), seguit dels públics (12,50%) fonamentalment la ràdio i televisió autonòmiques i les emissores de ràdio dels ajuntaments, mentre que la resta es distribueixen entre mitjans comunitaris (5,17%) i altres d'origen indeterminat (2,59%) (Guillermo López, 2008).

Quant a l'audiència, si seguim López, els mitjans digitals dels grans grups espanyols són els més visitats. Hi ha també en la comunicació di-

gital valenciana una forta dependència externa. Posem-ne un exemple. En la premsa digital, els cinc mitjans de més audiència (per ordre de més a menys visites) són *Las Provincias*, *Levante-EMV*, *Información*, *Superdeporte* i *Mediterráneo*.

En llengua catalana, el mitjà més important és *Vilaweb*, un digital de Barcelona que té edicions locals valencianes. Finalment, pel que fa a l'idioma, el castellà és la llengua majoritària, amb un 68,10% de cibermitjans, enfront d'un 13,79% en valencià i un 10,34% en ambdues llengües.

3. LA COMUNICACIÓ VALENCIANA EN LLENGUA CATALANA

3.1. USOS LINGÜÍSTICS

L'Estatut d'Autonomia del 1982 suposa la recuperació del poder polític perdut en la Batalla d'Almansa del 1707 i l'assentament d'unes bases mínimes per a la normalització de la llengua. L'article setè declara que els «dos idiomes oficials de la Comunitat Valenciana són el castellà i valencià», i atorga «protecció i respecte especials a la recuperació del valencià». Així mateix, l'article 37 de l'Estatut dóna competències a la Generalitat per a regular el desenvolupament legislatiu i execució de tots els mitjans de comunicació social, així com també «crear i mantenir una televisió, ràdio i premsa pròpies»¹⁰. Aquest mandat estatuari el desenvolupa la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià (LUEV) del 1983, la qual obliga la Generalitat a garantir l'ús oficial de la llengua pròpia en l'ensenyament, l'administració pública i els mitjans de comunicació. La LUEV fa menció als mitjans de comunicació en els articles 25 i 26, i se centra fonamentalment en els mitjans públics de la Generalitat. S'afirma en aquesta llei que el Consell «vetllarà perquè el valencià tinga una adequada presència en les emissores de ràdio i altres mitjans de comunicació de la Generalitat Valenciana», i que «impulsarà l'ús del valencià en les emissores de ràdio i televisió», sense

⁹ El Pla Tècnic Nacional de TDT divideix el territori valencià en 18 demarcacions. A cada demarcació li correspon un multiplex amb 3 programes privats i un públic. El 30 de desembre del 2005 la Generalitat va adjudicar 42 programes privats locals de 14 demarcacions, ja que el Ministeri d'Indústria no havia assignat la freqüència de les demarcacions de Dénia, Gandia, Vall d'Uixò-Sogorb i Utiel-Requena.

¹⁰ Llei Orgànica 5/1982 d'1 de juliol, de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana.

fer menció a la premsa¹¹. Es tracta d'un mandat de mínims, ambigu, que no assumeix cap compromís de suport de la Generalitat als mitjans de comunicació no públics.

El Govern valencià ha centrat els esforços en la consolidació de RTVV i no ha aprovat cap llei per a desenvolupar polítiques públiques de suport als altres mitjans en català. L'absència de tals polítiques ha marcat els governs del PSOE i el PP.

Els tretze anys que va romandre el PSOE en la Generalitat (1982-1995) es van posar les bases per a recuperar l'ús normal de la llengua: Creació de la Direcció General de Política Lingüística i del Departament d'Ensenyaments del Valencià, així com també l'inici de les emissions de Canal 9 i Ràdio 9. La política lingüística del PP s'ha caracteritzat per un continuïsm limitat, tot reduint el valencià a la mínima expressió d'ús social.

Tot i que la denominació estatuària de la llengua és *valencià*, i malgrat que el nom de la llengua és utilitzat políticament per la dreta, els governs autonòmics del PSOE i del PP no han trencat la unitat lingüística. La normativa oficial de la Generalitat són les Normes de Castelló del 1932, les quals s'han implantat en el sistema educatiu i en els mitjans de comunicació. Aquestes normes són la base de la codificació morfològica, sintàctica i lèxica del valencià dins de la llengua catalana, respectant les particularitats dialectals valencianes.

Això no obstant, passats més de vint-i-cinc anys després de l'aprovació de la LUEV, és encara baix el nivell d'ús del català en tots els àmbits, inclosos els mitjans de comunicació. El *Llibre Blanc de l'ús del Valencià 2004* de l'AVL revela que en la zona catalanoparlant el 58,43% parla català, el 51,07% el llegeix i el 27,28% l'escriu. Això no obstant, la llengua es parla ara menys que fa vint anys. La població valenciana que parla català representava el 1985 el 59,5%, mentre que el 2004 és el 53%.

La part positiva és l'augment de la competència lectora i escrita com a conseqüència de la introducció de la llengua en el sistema educatiu. Durant els anys 1985-2004 ha pujat un 18,70% la població que sap llegir català i un 16,55% la que l'escriu.

És precisament la gent més jove la que en manifesta més competència. El 70,82% de la població entre 15 i 24 anys sap llegir català i un 58% el sap escriure (AVL, 2004).

Tanmateix, l'escola, tot i ser l'àmbit de més implantació de la llengua, presenta mancances greus. L'ús del català encara és minoritari. En el curs 2007-08, solament el 24,9% dels alumnes matriculats en educació infantil, primària i secundària rebien les classes en valencià, enfront del 75,1% en castellà, segons Federació Escola Valenciana.

En els alborns del segle XXI, el català en els mitjans de comunicació té moltes debilitats. Els grans grups estatals en castellà acaparen les audiències i RTVV no actua com a motor de normalització lingüística. A això cal afegir el conflicte lingüístic, que ha generat actituds de rebuig cap al català, indecisions polítiques i la no aplicació per part de la Generalitat de polítiques de suport als mitjans en llengua pròpia.

3.2. EL CATALÀ EN LA PREMSA

Al País Valencià no hi ha cap diari en català, ni cap dels periòdics de periodicitat diversa que s'editen avui han aconseguit nivells acceptables de difusió en tot el territori valencià. Els principals mitjans escrits íntegrament en valencià són *Saó*, *El Temps*, *El Punt* i *L'Avanç*. Tots plegats sumaven el 2008 un tiratge de 38.500 exemplars. Tanmateix, a causa de la crisi econòmica, *El Punt* i *L'Avanç* han desaparegut en paper i s'han reconvertit en diaris digitals.

La recuperació de la llengua en la premsa local ha estat important en la premsa comarcal. Actualment es publiquen 19 periòdics amb un nivell mitjà-alt de valencià. Tots plegats tenen un promig de tiratge global de 62.450 exemplars. Tenim capçaleres amb un nivell alt (75-100%), com ara *Crònica*, *La Veu de la Ribera*, *Papers de l'Horta*, *7 Dies Actualitat de Vinaròs*, *Barcellona*, *Notícies* i *El Cresol*. I altres amb un nivell mitjà (50-70%), com *Crònica de Vinaròs* o *L'Expressió de la Ribera*.

No obstant això, el castellà domina la premsa comarcal valenciana. Actualment encara es veu una gran desproporció. El 2007 es publicaven 87

¹¹ Llei 4/1983, de 23 de novembre d'Ús i Ensenyament del Valencià.

periòdics locals i comarcals d'informació general al País Valencià, dels quals 69 són en castellà i 19 en català. El que predomina en la zona catalanoparlant és la premsa comarcal que fa ús de les dues llengües, amb un domini del castellà. Aquestes xifres constaten la poca demanda de la llengua en els mitjans escrits. Segons l'AVL, solament el 8,91% de la població major de 15 anys de la zona catalanoparlant llig premsa en català.

Pel que fa a l'ús català en la premsa diària en castellà, la seua presència queda reduïda a articles d'opinió i eventualment a pàgines de cultura, història, educació o festes. Els únics diaris que tenen pàgines especials íntegrament en català són l'edició valenciana d'*El País* (suplement cultural setmanal «Quadern» de quatre pàgines) i *Levante-EMV* (pàgina diària cultural «El Dau» i suplement setmanal «Aula»). L'ús del català en els altres diaris queda limitat a escassos articles d'opinió. També hi ha un buit absolut del valencià en la premsa gratuïta, econòmica i esportiva.

I pel que fa a les agències, solament Europa Press remet notícies en català. Per altra banda, la premsa en català editada a Barcelona es llig poc a València. La difusió de l'*Avui* no supera els 500 exemplars i la versió en català d'*El Periódico de Catalunya* no arriba als 1.000.

La premsa en castellà és la que més ha crescut des del 1984 fins a l'actualitat. Segons l'OJD, els 18 principals diaris d'informació general en castellà de pagament i gratuïts més llegits al País Valencià tingueren un promig de difusió de 689.431 exemplars el juliol de 2006-juny de 2007. Una xifra aclaparadora si la comparem amb el modest tiratge de 100.950 exemplars que sumen els 23 periòdics informatius en català.

Un camp on el valencià demostra solidesa són les revistes especialitzades vinculades al món universitari, la cultura, l'ensenyament, l'art i temàtiques socials. El 2008 se n'editaven 36 amb un tiratge total d'eixida de 254.650 exemplars. Destaquen les revistes *L'Espill* (cultura i pensament), *All-i-oli*, *TXT* i *Sembra* (actualitat educativa); *Mètode* (divulgació científica), *Camacuc* (còmic infantil), *Nou Dise* i *VoxUJI* (actualitat universitària) i *La Cabota* (satírica). També *Camp valencià* (agri-

cultura), *Equilibrà* (arts escèniques), *El Tempir* (cultura i llengua); *Afers* (història), *Caràcters* i *L'Illa* (literatura i llibres); *Caramella* (música i cultura popular) o les publicacions falleres *Pensat i Fet*, *Cendra*, *Marxa Popular Fallera* i *Revista d'Estudis Fallers*, entre altres.

Per altra banda, es publiquen també un bon nombre de revistes locals de temàtica cultural, història, patrimoni, religió, ecologia i temes socials de les comarques. En aquest treball n'hem recollit 44 amb un tiratge d'eixida de 51.450 exemplars. Es tracta de revistes en català editades per associacions cíviqües diverses. Entre altres, destaquen *Aigua Clara*, *Crida*, *L'Aljup*, *Traiguera*, *La Fulla de l'Olivar*, *Cresol*, *El Comtat*, *Tot Tirant*, *Tossal Gros* i *La Fàlzia*. Són revistes no professionals, la majoria d'elles gratuïtes i sense una empresa periodística darrere, funcionen pel voluntarisme dels seus promotors. Són, en definitiva, publicacions arrelades a la societat civil, un model de periodisme popular que respon a la tradició més viva de la premsa local.

3.3. ÚS DE LA LLENGUA EN LA RÀDIO

Dominen la ràdio en castellà, com s'ha dit abans, les cadenes generalistes SER, COPE, RNE, Onda Cero, Punto Radio i RNE mantenen l'hegemonia, tot arribant als 1.143.000 oients de mitjana diària el 2007. Per contra, la ràdio en la català és menys escoltada: Ràdio 9 no supera els 50.000 oients i Catalunya Ràdio els 8.000. El castellà aca para també la radiofórmula. Les emissores més escoltades són Cadena 40 Principales, Cadena Dial, Kiss FM, Europa FM, Cadena 100 i M80 Radio, les quals sumaren el 2007 una audiència diària superior als 930.000 oients, segons l'EGM. En canvi, l'emissora autonòmica pública musical Sí Ràdio passa desapercebuda.

Aquest dèficit és suplert parcialment per la ràdio pública gestionada pels ajuntaments. En la zona catalanoparlant, la ràdio municipal s'ha preocupat per fomentar la llengua, en compliment del Decret 38/1998 de 31 de març del Govern valencià de concessió de FM, el qual obliga als ajuntaments concessionaris que el temps d'emissió en català no siga inferior al 50%. Actualment hi ha 23 emisso-

Resum de tirades de la premsa en valencià. Any 2008

<i>Típus de premsa</i>	<i>Publicacions</i>	<i>Tiratge (exemplars)</i>
Prensa informativa que es difon al País Valencià i en altres territoris de llengua catalana	4	38.500
Prensa local i comarcal informativa	19	62.450
Publicacions periòdiques especialitzades	36	254.650
Revistes locals de cultura, festes, patrimoni i associacionisme	44	51.450
Total	103	409.050

res amb un nivell mitjà-alt de català¹². Tanmateix, l'audiència de la ràdio en català és baixíssima. De fet, sols un 1,48% de la població major de 15 anys escolta habitualment Ràdio 9, un 1,39%, les emissores locals i comarcals i un 0,36%, Catalunya Ràdio, segons l'AVL. Per a contrarestar aquesta situació, el juliol de 2006 es va constituir la Xarxa d'Emissores Municipals Valencianes, la qual està impulsant la normalització del català.

3.4. LA TELEVISIÓ EN CATALÀ

La presència del català en la televisió valenciana està marcada per tres situacions anòmales: una audiència dominada per les televisions estatals, una TVV morta com a motor de normalització lingüística i de la indústria audiovisual, i els intents del govern valencià per a impedir que la televisió pública de Catalunya (TV3 i C33) siga vista amb normalitat al País Valencià. La deriva autoritària que inicià el Consell el 1996 ha agreujat més aquestes situacions, sobretot per l'ús partidista que es fa de Canal 9.

La televisió generalista en castellà domina la pantalla. TVV (Canal 9 i Punt 2) ocupa el quart lloc en el rànquing d'audiència al País Valencià, segons Sofres. La quota d'audiència el 2006 de TVV era del 16,4%, per darrere de Tele 5 (22,1%), TVE (19,7%) i Antena 3 (19,1%). A més, en comparança amb la resta de televisions autonòmiques, TVV se situa també en la quarta posició, per darrere de

les televisions de Catalunya (22,5%), Andalusia (21,7%) i Euskadi (20,2%).

No obstant això, TVV és la televisió en català més vista al territori valencià. Si seguim el *Llibre Blanc d'ús del Valencià* de l'AVL, el 48,61% de la població major de 15 anys declara que veu habitualment Canal 9, el 17,48%, Punt 2, el 10,33%, TV3, el 3,65%, Canal 33 i el 3,99%, televisions locals en valencià.

El liderat de TVV, però, no ens ha de fer perdre de vista els seus dèficits com a televisió pública. Tres dels seus principals objectius, segons la llei de creació de RTVV, són promocionar la llengua pròpia, vertebrar la societat valenciana i satisfer les necessitats informatives i culturals del valencians. Açò no està fent-ho Canal 9. Un estudi de programació realitzat el 2006 per CCOO constata tres grans dèficits:

a) Un nivell d'ús desigual del valencià: baix en Canal 9 (36%) i alt en Punt 2 (95%). En l'emissora més vista, Canal 9, el percentatge mitjà d'ús del castellà arriba al 64%, que puja al 77% en la franja horària del *prime time*. Aquest percentatge difereix de les dades oficials de RTVV del 2005, que donen a Canal 9 un 56,5% de programació en català. No obstant això, és una xifra inflada, ja que RTVV considera programació en llengua pròpia programes titulats en català que en la pràctica es fan en castellà. Realment no hi ha una aposta decidida per la valencianització dels continguts en Canal 9.

¹² Són les emissores d'Albal, Alaquàs, Aldaia, Alginet, Almàssera, Altea, Alzira, Burjassot, Benicarló, Bocairent, Canals, Cocentaina, Godella, l'Eliana, Manises, Manuel, Mislata, Pego, Picassent, Riba-roja de Túria i Tavernes de la Valldigna.

b) La producció audiovisual pròpia representa sols el 25%. Aquest percentatge està format quasi en la seua totalitat pels espais informatius, els quals ocupen el 23% del temps de la graella. TVV no fomenta la indústria cultural i audiovisual pròpia.

c) El model de programació de Canal 9 prima la teleporqueria, les pel·lícules i les sèries de ficció. Canal 9, més enllà dels informatius i esports, dedica un temps mínim (11%) a programes culturals, documentals i infantils. A tot açò cal afegir la marginació de Canal 9 a intel·lectuals, universitats i entitats promotores de la llengua.

El Consell ha estat més interessat en traure rendiment polític de Canal 9 que no en potenciar l'ús de la llengua. De fet, la manipulació informativa a favor del PP ha estat el comportament dominant de Canal 9, com han denunciat en repetides ocasions els sindicats de RTVV i la Unió de Periodistes Valencians, entre altres col·lectius.

En la televisió local i comarcal, el català és minoritari. De les 132 televisions locals censades el 2009 (cable, ona terrestre i TDT), almenys tretze tenen un nivell mitjà-alt d'ús del català¹³. A més de TVV, la principal televisió generalista privada en català ha estat InfoTV durant el curt període 2005-2008. Info TV començà a emetre el 15 d'abril de 2005 amb una programació plural íntegrament en català, i donà veu al moviment ciutadà i polític que defensa la normalització de la llengua i la sostenibilitat del territori. Aquesta línia editorial no va passar despercebuda per al Govern valencià, que ha apartat Info TV del mercat de la TDT. L'emissora deixà d'emetre el 18 de juny de 2008 i es va convertir en la televisió per Internet <www.infotelevisio.com>.

Per altra banda, cal destacar també la presència de TV3 i Canal 33 al territori valencià. Les emissions de TV3 començaren el 16 de gener de 1984 gràcies als repetidors instal·lats per Acció Cultural del País Valencià (ACPV). Les emissions s'han mantingut,

malgrat els entrebancs de la Generalitat Valenciana i el Govern central. TV3 sempre ha penjat d'un fil al País Valencià. Hi ha hagut conflictes el 1989, el 1997 i el 2006 que han acabat als tribunals de justícia. L'última polèmica començà el 2006 quan el Govern autoritzà a La Sexta l'ocupació de la freqüència de TV3 al País Valencià, cosa que obligà ACPV a canviar les seues emissions en TDT sense llicència. Finalment s'ha imposat l'anticatalanisme del Consell, que ha posat una multa de 300.000 euros a ACPV i una ordre de tancament dels repetidors de TV3¹⁴.

Tot això és més absurd encara si tenim en compte que TVV es veu a les comarques del sud de Catalunya i les Illes Balears. Davant d'aquesta situació tan kafkiana, tenint en compte la directiva europea de la Televisió sense Fronteres, l'eixida més factible per a eixir d'aquesta situació és arribar a un acord entre Madrid i els governs autonòmics de Catalunya, País Valencià i Balears per a garantir la reciprocitat dels tots canals autonòmics que emeten en català.

3.5. EL CATALÀ EN INTERNET.

A Internet la llengua pròpia és també minoritària al País Valencià. El català representava el 2007 el 5'5% de la llengua d'ús d'Internet enfront del 92,2% del castellà, segons la Fundació Audiències de la Comunicació i Cultura. No obstant això, hi ha un elevat nombre de webs en català. El directori <www.eltirant.net> donava a data 21 de novembre de 2007 un total de 1.934 pàgines web repartides en 267 municipis valencians. La nota més destacable és l'escàs ús de la llengua que fan les grans empreses. No obstant això, el català gaudeix de bona salut en les webs de les universitats, l'administració local i entitats culturals. Quant als mitjans informatius a la xarxa, com s'ha assenyalat, dels 232 cibermitjans que hi havia el 2008, solament 32 utilitzen el català com a única llengua.

¹³ Són Canal Castelló TV, Canal 56 TV de Vinaròs, Sueca TV, Gandia TV, Canal 37 Televisió Marina Alta, la Pobla Televisió, Berca TV d'Algemés, Ribera TV, Telecarlet, TV d'Uixó, TV Onda, TV Ontinyent, i les televisions a Internet: Pluralia TV, Telehorta, Bondia Torrent i Info TV.

¹⁴ Vegeu la cronologia sobre els intents de tancar TV3 al País Valencià en «Amb l'ai al televisor» (*El Temps*, 25 de desembre de 2007, pàgs. 30-33).

Finalment, cal destacar la utilització del català als ajuntaments. Se n'observa un creixement sostingut. Segons el baròmetre sobre *L'ús del català en les pàgines web municipals del País Valencià* de l'Observatori de la Llengua de Universitat d'Alacant, pel que fa al 2007, veiem que 267 dels 542 municipis tenen pàgina web oficial, és a dir, el 49,4%. En la zona catalanoparlant, el 18% de les webs s'editen en català, el 35%, en castellà i el 47%, bilingües.

3.6. AJUDES A LA PROMOCIÓ DE LA LLENGUA EN ELS MITJANS

En el sector de la comunicació en català, la Generalitat ha centrat tots els seus esforços econòmics en RTVV. La resta de mitjans públics i privats en llengua vernacle no han rebut un suport adequat ni permanent. El Consell no ha desenvolupat polítiques públiques de comunicació per a consolidar els mitjans en català. Únicament ha dut a terme una mínima política d'ajudes econòmiques que mai no han satisfet les necessitats del sector. El Consell de Joan Lerma va encetar una tímida política d'ajuda als mitjans en valencià: durant el període 1986-1995 va concedir 102 milions de pessetes en subvencions per l'ús del valencià en la premsa i la ràdio i per a la creació o reconversió tecnològica de premsa local i comarcal. (Xambó, 2001). Juntament amb les subvencions, la Generalitat va donar suport a la premsa en valencià mitjançant publicitat institucional de les conselleries i els organismes públics. Els mitjans més beneficiats foren *El Temps*, *Saó*, *El Punt* i la premsa comarcal. Aquests ajuts van contribuir a mantenir alguns projectes i millorar la presència del valencià en la premsa comarcal. Això no obstant, el principal factor que ha garantit el valencià en la premsa ha estat el voluntarisme dels editors i una mínima xarxa de subscriptors.

Tanmateix, l'any 1996 el govern del PP d'Eduardo Zaplana va suprimir aquestes ajudes, deixant bastants mitjans en català en la inanició. En canvi, la Generalitat va donar suport econòmic a diaris conservadors en castellà. Per altra banda, tampoc ha hagut una política de subvencions en les televisions i mitjans digitals en català.

La situació canvià lleugerament a partir del 2005 amb el govern de Francisco Camps. L'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL) recuperà les ajudes per al foment del català en la premsa i la ràdio local i comarcal. Durant els anys 2005-2008, l'AVL va concedir 133.000 euros en aquest concepte.

4. LA COMUNICACIÓ EN LLENGUA PRÒPIA ALS ALTRES TERRITORIS DE LLENGUA CATALANA

4.1. ESTATUT JURÍDIC I SITUACIÓ SOCIOLINGÜÍSTICA DE LA LLENGUA

El català el parlen 9,4 milions de persones. Els territoris de llengua catalana són el Principat d'Andorra, el Departament dels Pirineus Orientals de França (Catalunya Nord), la ciutat italiana de l'Alguer i dins d'Espanya les comunitats autònomes de Catalunya, les Illes Balears i el País Valencià, així com també la Franja Oriental d'Aragó i la zona del Carxe de Múrcia. En tots aquests territoris, el català es troba en una situació de bilingüisme social: amb el francès a la Catalunya Nord, amb l'italià a l'Alguer, amb el castellà a Espanya, i amb el francès i el castellà a Andorra.

A l'Estat espanyol, el català ha patit prohibició i persecució, alhora que ha estat exclòs de l'Administració i dels àmbits de la cultura a partir dels Decrets de Nova Planta del rei Felip V, promulgats entre el 1707 i el 1716. Aquesta prohibició, llevat dels breus parèntesis de la primera i la segona república, ha continuat fins a la mort del dictador Franco el 1975. La recuperació de la democràcia a Espanya suposa també la recuperació de l'autonomia política als territoris de llengua catalana, la qual cosa ha permès el creixement dels mitjans de comunicació en català. La Constitució espanyola del 1978 ha propiciat la configuració de l'Estat en disset comunitats autònomes amb governs i parlaments regionals propis. La Constitució també ha marcat els drets lingüístics del català. La Carta Magna estableix en l'article tercer que el castellà és la llengua oficial de l'Estat i reconeix que les altres llengües d'Espanya també seran oficials en els seus respectius territoris. Així, el català té reconeixement de llengua oficial (juntament amb el cas-

Usos lingüístics del català. Població adulta major de 15 anys (dades en %). Any 2004

	<i>Catalunya¹</i>	<i>Balears</i>	<i>País Valencià (zona cat.)</i>	<i>Franja d'Aragó</i>	<i>Andorra</i>	<i>Catalunya Nord</i>	<i>L'Alguer</i>
Parla català prou bé o perfectament	78,3	74	58,43	88,8	78,9	37,1	61,3
Llegeix català prou bé o perfectament	81,7	79,6	51,07	72,9	89,7	31,4	46,5
Escriu català prou bé o perfectament	61,8	46,9	27,28	30,3	61,1	10,6	13,6
Parlants	5.698400	706.065	2.407.951	49.398	57.395	145.777	26.000
Parlants resta del món				350.000			
				9.440.986			

1. Les dades de Catalunya corresponen a l'any 2008.

Fonts: Enquesta d'usos lingüístics 2004 a Andorra, l'Alguer, Balears, Catalunya Nord i la Franja d'Aragó (Generalitat de Catalunya, Govern d'Andorra i Govern de les Illes Balears).

Enquesta d'usos lingüístics 2008 a Catalunya (Generalitat de Catalunya).

Llibre Blanc de l'ús del valencià 2004 (Acadèmia Valenciana de la Llengua).

Dades sociolingüístiques de l'IEC i diversos organismes dels Països Catalans anys 2003-2004.

tellà) en tres comunitats autònomes: Catalunya, les Illes Balears i el País Valencià. Aquests territoris han aprovat Estatuts d'Autonomia i diverses lleis de normalització del català que han propiciat l'ús de la llengua en l'ensenyament, l'Administració i els mitjans de comunicació, encara que el grau de normalització difereix en cada comunitat.

Per altra banda, al Carxe i la Franja d'Aragó el català no té reconeixement legal i no es desenvolupa cap política de normalització lingüística. Les Corts d'Aragó aprovaren el 16 de desembre de 2009 la Llei d'ús, protecció i promoció de les llengües pròpies (l'anomenada Llei de Llengües), que no complau la comunitat catalana de la Franja. Aquesta llei reconeix sols el castellà com a llengua oficial d'Aragó, i relega el català i l'aragonès com a llengües «pròpies, originals i històriques», sense recollir el dret d'aquests dos idiomes en l'ensenyament reglat.

El fet que la comunitat lingüística catalana estiga disgregada en quatre Estats i siga una llengua minoritzada a Espanya, França i Itàlia provoca

diferents estatuts legals de la llengua. Al Principat d'Andorra és l'únic territori on el català és l'única llengua oficial de l'Estat, segons reconeix l'article 2.1 de la Constitució andorrana del 1993. A l'Alguer i la Catalunya Nord no té cap reconeixement oficial. La «Carta a favor del Català» del 2007 de la Catalunya Nord aprovada pel govern regional, si bé reconeix el català com a llengua del departament juntament amb el francès, no dona al català estatut oficial i no comporta cap política de normalització lingüística. De fet, a la Catalunya Nord hi ha un procés avançat de substitució del català pel francès. França ha practicat històricament una política d'exclusió de les llengües minoritàries a l'escola i les administracions.

Dins de la Unió Europea (UE) el català és una llengua minoritària. El règim lingüístic de la UE consta de 23 llengües oficials, és a dir, són les llengües d'ús en les institucions europees. A banda d'aquestes, hi ha 36 llengües regionals o minoritàries. El català és la llengua minoritària més nombrosa de la UE. D'aquestes, només el català,

Protecció jurídica i legislativa de la llengua catalana a Espanya

<i>Estatuts d'Autonomia¹</i>	<i>Llei de Normalització</i>
Llei orgànica aprovada en el Congrés dels Diputats	Llei aprovada en el parlament autonòmic
Estatut d'Autonomia de Catalunya. Llei Orgànica 4/1979, de 18 de desembre.	Llei 7/1983 de 18 d'abril de normalització lingüística a Catalunya. Llei de Política Lingüística del 1998.
Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana. Llei orgànica 5/1982, d'1 de juliol.	Llei 4/1983 de 23 de novembre, d'Ús i Ensenyament del Valencià.
Estatut d'Autonomia de les Illes Balears. Llei orgànica 2/1983, de 25 de febrer.	Llei 3/1986, de 29 d'abril, de normalització lingüística de les Illes Balears.

1. Els anys 2006 i 2007 s'han actualitzat els Estatuts d'Autonomia de Balears, Catalunya i País Valencià, els quals mantenen el mateix nivell de protecció de la llengua que els estatuts del 1979 i el 1983.

el basc i el galleg, així com també el gaèlic escocès i el gal·lès, poden ser utilitzades pels ciutadans per a comunicar-se amb les institucions europees.

Aquesta situació sociolingüística del català condiciona l'ús i la presència de la llengua en tots els àmbits socials i administratius, i en particular en els mitjans de comunicació. El fet que el català siga una llengua sense Estat a Espanya, França i Itàlia ha relegat aquest idioma a un ús secundari i minoritzat, fet que provocat en alguns territoris una procés de substitució lingüística de la llengua pròpia, com és el cas de l'Alguer, la Catalunya Nord i el País Valencià. El català està perdent pes com a llengua materna a Espanya. De fet, el 2008 a Catalunya el català era la llengua materna del 31,6% de la població, el castellà, del 55% i les dues llengües, el 3,8%, segons l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Per tant, la presència del català en els mitjans de comunicació depèn de diversos factors socials i polítics, com són el nombre de parlants, el nivell d'alfabetització de la llengua (lectura i escriptura), el grau de protecció jurídica i de normalització lingüística i les polítiques públiques de suport als mitjans en català, entre altres. En el cas d'Espanya, l'ús del català en els mitjans de comunicació està condicionat pel tipus de política lingüística que desenvolupa cada govern autonòmic. Aque-

lles comunitats autònomes on hi ha més consciència identitària i es desenvolupen polítiques de comunicació públiques de suport als mitjans de comunicació amb llengua pròpia, com és el cas de Catalunya, el pes de la llengua és més elevat. Això no obstant, no hem d'ignorar que el castellà continua essent la llengua majoritària en aquests territoris.

4.2. CREACIÓ DELS MITJANS DE COMUNICACIÓ PÚBLICS EN CATALÀ (1983-2005)

L'ús del català en els mitjans de comunicació dels Països Catalans ha evolucionat en cada territori de manera diferent. L'aprovació dels Estatuts d'Autonomia de Catalunya (1979), Balears i el País Valencià (1983), així com també de la Constitució Andorrana el 1993, han suposat un gran salt en la comunicació en català. Aquestes lleis fonamentals donen als governs competències en matèria de regulació de mitjans en català, fet que ha propiciat la creació d'emissores de ràdio i televisió de gestió pública en llengua pròpia. Això ha sigut determinant, ja que són precisament els mitjans audiovisuals, sobretot la televisió, els que més han impulsat la normalització del català i la vertebració cultural i territorial. La posada en marxa dels mitjans audiovisuals en català és un fenomen recent, s'ha produït en el període 1983-2005. Els governs auto-

nòmics dels territoris de llengua catalana a Espanya han estat els primers a començar.

La televisió pública espanyola (TVE) naix el 1956, però sols a partir del 1974 introdueix informatius regionals diaris en català a Catalunya, Balears i País Valencià, els quals encara es mantenen. Pel que fa a la ràdio, el Govern d'Adolfo Suárez autoritzà el 1976 la posada en marxa de Ràdio 4, en el marc de RNE, que emet íntegrament en català per a Catalunya. Això no obstant, l'oferta en català de RTVE és mínima i no satisfà les necessitats de vertebració cultural d'aquests territoris, per la qual cosa s'ha optat per la creació d'emissores públiques autonòmiques.

L'arrencada de la ràdio i televisió autonòmica comença a partir del 1983 a Catalunya. Aquell any la Generalitat crea la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (CCRTV) i comencen les emissions de TV3 i Catalunya Ràdio totalment en català, una fita històrica que serà imitada per les altres comunitats de llengua catalana, però amb resultats diferents. Posteriorment, la CCRTV posa en marxa els canals públics de televisió Canal33, 300 TV, 3/24 i K3-33, així com també les emissores de ràdio temàtica Catalunya Informació Ràdio, IcatFM Ràdio i Catalunya Música Ràdio.

Per altra banda, s'han desenvolupat a Catalunya altres iniciatives radiofòniques consolidades que afavoreixen la normalització de la llengua. Es tracta de les emissores de ràdio dels ajuntaments. En 2006 hi havia 236 emissores municipals, el 75% de les quals emeten íntegrament en català, mentre que el 25% empren la llengua pròpia entre un 51-99%. Dins del grup d'emissores municipals, destaca COMRàdio, xarxa que agrupa 120 d'emissores municipals. (López, 2008: 553)

Un altre pas endavant té lloc el 9 d'octubre del 1989 al País Valencià amb l'inici de les emissions de Canal 9 TV i Ràdio 9. Posteriorment, el 1997 la Generalitat Valenciana crea Punt 2, el segon canal autonòmic de televisió, i el 1998, l'emissora temàtica Sí Ràdio. Tanmateix, la primera televisió en català que es veu al territori valencià és TV3. Les seues emissions foren introduïdes per Acció Cultural del País Valencià (ACPV) el 1984 mitjançant la

instal·lació de repetidors sufragats per subscripció popular.

El tercer territori en posar en marxa una radiotelevisió pública és Andorra. Es fa de manera gradual, ja que tradicionalment aquest servei havia estat gestionat per concessió privada. L'any 1990 es crea Ràdio Nacional d'Andorra i el 1995, la televisió andorrana, aquesta de gestió privada. El salt es dona el maig de 2000 amb la llei de creació de la societat pública de Ràdio i Televisió Pública d'Andorra, SA.

Finalment, amb bastant retard, l'1 de març de 2005 comencen les emissions de la radiotelevisió pública autonòmica de Balears, IB3 TV i IB3 Ràdio, amb una audiència molt reduïda a les illes, ja que anys abans ja s'havien instal·lat repetidors per veure TV3 i TVV per iniciativa d'Obra Cultural Balear. Pel que fa a la llengua, a diferència de TV3, les televisions autonòmiques valenciana i balear naixen bilingües. TVV emet en català entre el 36-55% de la seua programació, mentre que IB3 TV va optar l'octubre de 2007 per fer tota la seua programació en català.

Un altre aspecte a tenir en compte, com s'ha dit, és la possibilitat que les tres televisions autonòmiques es puguen veure de manera recíproca en les comunitats autònomes. A Catalunya i Balears no hi ha hagut cap impediment, però sí al País Valencià. TVV es veu a Catalunya i Balears sense cap oposició dels governs autonòmics. El maig de 2008, el Govern espanyol va concedir a les Illes un multiplex de TDT que permet que les Balears agafen el senyal de TV3 i TVV. A més, IB3 emet en la TDT de Catalunya des del 2 de març de 2009. Però al País Valencià la situació és més complicada. Ací TV3 sempre ha penjat d'un fil. L'anticatalanisme del Govern valencià, amb el conflicte lingüístic de fons, ha posat traves a les emissions de TV3.

Pel que fa a l'audiència, hi ha situacions diferents. A Catalunya, la televisió generalista autonòmica és líder. Les cadenes més vistes el 2006 foren TV3 i Canal33, amb 22,7% de quota de pantalla, situades per davant dels canals en castellà Tele 5 (19,6%), Antena 3 (18,6%), TVE 1 (14,4%), La Sexta (13,6%), Cuatro (6,8%) i TVE 2 (3,8%). No obstant

Emissores públiques de ràdio i televisió en català. Any 2010

	<i>Nom del mitjà de comunicació</i>	<i>Titularitat i societat pública que gestiona les emissores</i>
<i>Andorra</i>	Andorra Televisió Ràdio Nacional d'Andorra	Govern d'Andorra/Ràdio i Televisió d'Andorra (RTVA)
<i>Catalunya</i>	TV3 Canal 33 3/24 TV 300 TV K3-33 TV Catalunya Ràdio Catalunya Informació Ràdio Catalunya Música Ràdio IcatFM Ràdio COM Ràdio	Generalitat de Catalunya/Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (CCRTV) Ajuntaments de Catalunya/Consorci de la Comunicació Local
	RNE a Catalunya-Ràdio 4	Govern d'Espanya/Radio Televisión Española (RTVE)
<i>Illes Balears</i>	IB3 Televisió de les Illes Balears IB3 Ràdio	Govern de les Illes Balears/Ens Públic de Ràdio i Televisió de les Illes Balears (EPRTVIB)
	TV Mallorca Ona Mallorca Ràdio	Consell de Mallorca/Ràdio i Televisió de Mallorca (RTVM)
<i>País Valencià</i>	Canal 9 TV Punt 2 TV Canal 24 Hores TVV Internacional Ràdio 9 Sí Ràdio	Generalitat Valenciana/Radiotelevisió Valenciana (RTVV)

això, l'audiència de tots els canals televisius en castellà arriba al 77,3%.

En canvi, al País Valencià, la televisió autonòmica ocupa un lloc marginal. Com s'ha explicat, l'audiència de Canal 9 i Punt 2 el 2006 era del 14,4% enfront del 22,1% de Tele 5, el 19,7 de TVE i el 19,1 d'Antena 3.

Així mateix, la quota de pantalla d'IB3 no ha superat de moment el 7%, i se situa per darrere de la resta de canals televisius. Per altra banda, destaca també la Televisió de Mallorca, un projecte de

TDT sorgit el 2005 quan una dotzena de televisions locals municipals van cedir els drets d'emissió al Consell de Mallorca, fet que suposa el naixement de l'ens públic Ràdio i Televisió de Mallorca. Al setembre de 2006 començaren les emissions de Televisió de Mallorca juntament amb Ona Mallorca Ràdio, també d'aquest Consell. Amb tot, el 2007 el 70% de l'oferta televisiva era en castellà, enfront del 30% en català (Antoni Alomar, 2008: 401).

Audiència de les televisions autonòmiques en català i comparació amb altres emissores públiques regionals. Any 2006

<i>Canal</i>	<i>Quota de pantalla (%)</i>
Televisió de Catalunya (TV3 i C33)	22,5
Televisió d'Andalusia	21,7
Televisió d'Euskadi	20,2
Televisió de Galícia	14,4
Televisió Valenciana (Canal 9 i Punt 2)	16,4
Televisió de Balears IB3	6,7

Font: Audiència TV Sofres, 2006.

En la ràdio, novament Catalunya presenta millors resultats. La ràdio és el mitjà on el català està més normalitzat. Actualment hi ha quatre emissores regionals generalistes (Catalunya Ràdio, Somàtic, RNE Ràdio 4 i RAC1), que acaparen el 46,7% de l'audiència diària, enfront del 53,3% que es reparteixen les cadenes estatals en castellà SER, COPE, Onda Cero, RNE Radio1 i Punto Ràdio.

L'èxit de la ràdio a Catalunya no s'ha repetit en la resta de territoris, on hi ha hagut més penetració de les cadenes estatals. Al País Valencià la ràdio en català (Ràdio 9 i Catalunya Ràdio) té sols el 5,1% de l'audiència enfront d'un aclaparador 94,9% de la ràdio en castellà. L'any 2008, Ràdio 9 tingué una audiència de 57.000 oients.

A les Illes la situació no és millor. Els antecedents radiofònics en català els trobem en els espais de RNE en llengua pròpia i en les emissores municipals i culturals sorgides al final del segle xx. Actualment, les cadenes estatals mantenen l'hegemonia, mentre que IB3 Ràdio amb una audiència de 23.000 oients ocupa un modest cinquè lloc en el rànquing d'emissores, per darrere de la SER, COPE, Onda Cero i RNE. No obstant això, el català té més

presència en la ràdio municipal i la dels consells insulars. El 2009 hi havia dotze emissores dels ajuntaments amb un nivell alt de català¹⁵.

Amb el Govern autonòmic del pacte de Progrés (1999-2003) es posaren en marxa dues ràdios públiques en català: Som Ràdio i Ona Mallorca. Cap de les dues va nèixer amb les lleis autonòmiques de creació de ràdios públiques. Amb la tornada del PP al Govern es tancà Som Ràdio, radiofórmula que impulsava la música en català, emissora que s'ha relançat ara a Internet a la web <www.somradio.cat> gràcies a l'empenta de l'Obra Cultural Balear (Neus Fernández, 2008: 457).

Rànquing d'audiència de les emissores públiques autonòmiques de ràdio generalista en català, galleg i euscar. (Milers d'oients, any 2008)

<i>Emissora</i>	<i>Audiència mitjana diària</i>	<i>Comunitat autònoma</i>
Catalunya Ràdio	477	Catalunya
Radio Galega	140	Galícia
Euskadi Irratia	85	País Basc
Ràdio 9	57	País Valencià
COMRadio	35	Catalunya
IB3 Ràdio	23	Illes Balears

Font. EGM 2008. Elaboració pròpia.

4.3. CREIXEMENT DELS MITJANS DE COMUNICACIÓ PRIVATS EN CATALÀ

Els mitjans privats en llengua pròpia han experimentat un creixement continu i una gran demanda per part de la ciutadania, sobretot a Catalunya. En el sector de la premsa, únicament Andorra, Catalunya i Balears editen diaris en català. La manca de demanda i de suport institucional, així com també la situació de diglòssia i un procés alarmant de

¹⁵ Són les ràdios de l'Alcúdia, Artà, Palma, Porreres, Muro, Castell, Benissalem, Montuiri, Algaida, Calvià, Capdepera i Inca. Així mateix, destaca també Ràdio Illa del Consell Insular de Formentera.

substitució lingüística del català pel castellà, han impedit de moment l'eixida de premsa diària en la resta de territoris de llengua catalana.

Al Principat d'Andorra el consum de premsa en català gaudeix de total normalitat. No és així a la resta de territoris. A Espanya, la premsa en català té més pes a Catalunya, on el 26,2% de la difusió dels diaris d'informació general d'abast regional i comarcal és en català. Catalunya té set diaris de pagament en català: dos regionals-nacionals (*Avui* i la versió en català d'*El Periódico de Catalunya*) i cinc comarcals (*El Punt*, *Regió 7*, *Diari de Girona*, *Segre* i *El 9 Punt*). La difusió total de la premsa diària en català el 2006 arribà als 146.938 exemplars, enfront dels 400.190 exemplars dels onze diaris editats a Catalunya en castellà¹⁶. A això cal afegir la publicació de diversos setmanaris que arriben a tot el l'àmbit lingüístic, com ara *El Temps* i *Presència*, així com també un gran nombre de periòdics locals i comarcals de periodicitat diversa editats en català. El 2006, l'Associació de Publicacions Periòdiques en Català agrupava 142 publicacions, l'Associació Catalana de Premsa Comarcal 130 periòdics i l'Associació Catalana de la Premsa Gratuïta tenia 61 publicacions. En total, 333 publicacions. Únicament en la premsa local i comarcal la quota del català, d'un 57,3%, és superior al castellà (Bernat López, 2007: 234). Amb tot, la llengua dominant continua essent el castellà.

A les Illes el *Diari de Balears* del grup Serra conviu amb onze diaris provincials i regionals en castellà. Això no obstant, el 80% de la premsa local s'edita en català. Té molta vitalitat l'anomenada premsa forana de Mallorca, que és la modalitat de la premsa local en aquesta illa. El 2008, les capçaleres locals en llengua catalana s'agrupen al voltant de l'Associació de Premsa Forana de Mallorca (44 publicacions associades), l'Associació de Premsa Local de Menorca (quatre publicacions) i l'Associació de Revistes Locals de Menorca (tres publicacions) (Arnau Company, 2008: 447).

Premsa diària en català

Andorra	<i>Diari d'Andorra</i> <i>El Periòdic d'Andorra</i> <i>Bon Dia Andorra</i>
Catalunya	<i>Avui</i> <i>El Periódico de Catalunya</i> <i>El Punt</i> <i>Regió 7</i> <i>Diari de Girona</i> <i>Segre</i> <i>El 9 Punt</i>
Illes Balears	<i>Diari de Balears</i>

Contrasta el cas valencià amb Catalunya i Balears. Com s'ha dit, el País Valencià no edita cap diari en català. No obstant això, aquest dèficit és suplert per l'existència de 103 publicacions periòdiques que sumen un tiratge de més de 409.000 exemplars.

Tampoc no s'editen diaris en català a la Franja d'Aragó i la Catalunya Nord. La premsa en aquests territoris es concreta essencialment en periòdics no diaris sorgits des de l'associacionisme. A Aragó la publicació més important és el mensual *Temps de Franja*, editat per Iniciativa Cultural de la Franja, integrada per les principals associacions històriques de la Franja en defensa de la llengua. Va aparèixer el novembre de 2000 i actualment encara s'edita (Fernando Sabés 2008: 533). Així mateix, a la Catalunya Nord, destaquen la revista esportiva *Angelets de la Terra*, editada per l'Associació de Joves Catalans; el periòdic infantil i juvenil *Mil Dimonis*, editat a Perpinyà per l'Associació per l'Ensenyament en Català i la revista de societat i lleure *La Clau*.

En el sector de l'audiovisual també és Catalunya qui ocupa el lloc més destacat. Pel que fa a la ràdio, la iniciativa més important és la cadena privada Ràdio Associació de Catalunya (RAC1) del Grup Godó, creada el 1999 i propiciada per la política del Govern de Convergència i Unió (CiU)

¹⁶ Són els següents: *La Vanguardia*, les edicions en castellà de *Segre* i *El Periódico de Catalunya*, *El País*, *El Mundo*, *ABC*, *La Razón*, *Diari de Terrassa*, *La Mañana*, *Diari de Tarragona* i *Diari de Sabadell*.

Audiència i ús del català en els mitjans de comunicació de Catalunya i el País Valencià. ¹ (en %)

<i>Comunitat autònoma</i>	<i>Prensa diària de pagament (difusió)</i>	<i>Prensa gratuïta (distribució)</i>	<i>Ràdio generalista (oients)</i>	<i>Televisió generalista (audiència)</i>	<i>Webs en Internet</i>
<i>Catalunya</i>	Català 26,2 Castellà 73,8	Català 10,1% Castellà 89,9%	Català 46,7 Castellà 53,3	Català 22,5 Castellà 77,5	Català 52,2 Castellà i altres 47,8
<i>País Valencià</i>	Català 0,5 ³ Castellà 99,5	Català 0% Castellà 100	Català 5,1 Castellà 94,9	Català 16,4 Castellà 83,6	Català 5,5 Castellà i altres 95,5

1. Les dades han estat recollides en els anys 2005, 2006 i 2007.

2 i 3. Les dades del País Valencià es refereixen al percentatge de superfície redaccional que ocupa la llengua pròpia en la premsa diària de pagament en castellà.

Fonts: *El periodismo en lenguas minorizadas: el caso de España* (UPV, 2008)

Informe de la comunicació a Catalunya 2005-2006 (UAB, 2007). Elaboració pròpia.

de promocionar els grups radiofònics autòctons. Aquesta emissora tenia el 2006 una audiència mitjana de 286.000 oients (López, 2008: 244). Quant a la ràdio local privada, Catalunya tenia el 2008 178 emissores comercials i 100 culturals i associatives. No obstant això, tot i que hi ha constància que bastants d'aquestes emissores usen totalment o parcial el català, no hi ha dades quantitatives sobre l'ús de la llengua en aquest sector.

Pel que fa al País Valencià, la ràdio privada empra majoritàriament el castellà. El 94% de l'audiència de ràdio al País Valencià correspon a les ràdios estatals. La programació en català en aquestes emissores és ben exigua, es limita a programes de tertúlies i festes. L'any 1993, sols el 18% d'hores d'emissió diària de la ràdio valenciana es feia en català, i únicament algunes emissores locals de la SER, Cope i Onda Cero emetien en català entre un 2-10% (Xambó, 2001). La situació en la primera dècada del segle XXI no ha millorat.

A les Illes Balears, la ràdio privada també pertany majoritàriament a cadenes estatals en castellà, que fan algunes hores programació en català, mentre que la llengua és marginal a la Catalunya Nord, on destaca Ràdio Arrels, una iniciativa consolidada i impulsada per diversos col·lectius i associacions per la normalització del català al Rosselló. I a la Franja d'Aragó solament podem parlar de sis emissores que utilitzen amb una determinada regularitat el

català: Ràdio Fraga, La Veu del Baix Matarranya, Tamarite Ràdio, Radio Benabre, Dial Ribagorza i Radio Peña Fragatina (Sabés, 2009: 533).

Per altra banda, l'ús del català en la televisió privada està en fase de redefinició. De moment, hi ha una absència de dades, ja que entre el 2005 i el 2009 hem assistit a la reestructuració del sector a causa de la transició de la televisió analògica a la digital. Les concessions de llicències de TDT a Balears, Catalunya i el País Valencià han provocat l'entrada de nous operadors en castellà, així com també el tancament de televisions analògiques tant en català com en castellà. L'apagada analògica de la televisió analògica a Espanya està prevista per al 3 d'abril de 2010. A partir d'aquest moment estarem en condicions d'elaborar un mapa lingüístic de la televisió.

En la comunicació digital, novament és Catalunya la que presenta millors resultats. El nombre de webs que empen el català totalment o compartint una versió en castellà arriba al 52,2%, mentre que tots els mitjans regionals de premsa, ràdio i televisió en català tenen una versió digital. Internet avança també en la premsa comarcal. El 2008, el 36% dels periòdics de l'Associació Catalana de Premsa Comarcal tenen versió digital. Al País Valencià la situació dels mitjans a Internet és la que ve descrita en l'apartat tercer. Finalment, a les Illes els llocs web en català han crescut un 25% entre el 2002 i

el 2008. El 2008, la xifra de webs en català arribà al 62,5% (Alomar, 2008: 403).

De tots els cibermitjans catalans, *VilaWeb* és el de més audiència. Fou fundat el 1995 a Barcelona pel valencià Vicent Partal i Assumpció Maresma. Aquest diari electrònic té seccions d'informació i participació actualitzades de manera permanent les 24 hores del dia. Una particularitat que ofereix són les edicions locals (30 edicions el 2009) en tots els territoris de llengua catalana i en alguns països estrangers, sis de les quals estan ubicades al País Valencià¹⁷.

4.4. POLÍTIQUES PÚBLIQUES DE COMUNICACIÓ

En la societat de la globalització, del coneixement i la informació, una llengua no està realment viva si no és present en els mitjans de comunicació. Una llengua minoritària com el català emprèn el camí de l'extinció si no s'aplica un procés de planificació lingüística des dels poders polítics. En els últims trenta anys, tot i que hi ha hagut un creixement dels mitjans en català, no s'ha arribat ni a la meitat del camí pel que fa la normalització de la llengua als mitjans. Llevat del cas d'Andorra, en la resta de territoris la supervivència del català depèn del suport que donen els governs regionals als mitjans en català, tant públics com privats. Són decisives per a la supervivència de la llengua les polítiques públiques de comunicació de foment del català.

Actualment, sols Catalunya està desenvolupant una política nacional de comunicació que busca la normalització del català. La visualització més palpable d'aquesta política són els programes d'ajudes econòmiques per al foment del català en els mitjans. Destaca la fermesa de Catalunya en contrast amb la garreperia de la Generalitat Valenciana. Durant els anys 2005-2008, el Govern valencià va concedir 133.000 euros per al foment de la llengua en la premsa i ràdio comarcal. Una xifra ridícula si la comparem amb els 61,3 milions d'euros que va donar la Generalitat de Catalunya als mitjans en

català (inclosos la televisió i els mitjans digitals) durant el mateix període, dels quals 26 milions (el 42,2%) es van concedir a mitjans locals i comarcals¹⁸. Contrasta també la minsa ajuda valenciana amb els més de 300.000 euros que donen anualment el Govern balear i els consells insulars als mitjans en català de les Illes.

El cas de Catalunya és especial. En aquest territori hi ha ajudes tant per al català com per a l'aranès. Hi ha un primer bloc de subvencions per al foment d'aquestes llengües en els mitjans. I un segon bloc d'ajudes a projectes empresarials per a la consolidació i creació d'empreses periodístiques en català. I per suposat, aquestes ajudes abracen tot tipus de mitjans: premsa tradicional, ràdio, televisió i mitjans digitals. Hi ha també línies d'ajudes per a les associacions corporatives de mitjans de comunicació i per a formació professional en mitjans en català. Amb aquesta política, no sols s'aferma la permanència de la llengua en els mitjans i es contribueix a la vertebració d'un espai de comunicació en català, sinó que també es potencia el teixit industrial.

Una de les claus que expliquen les diferències tan abismals entre Catalunya i la resta de territoris cal buscar-les en el tipus de política lingüística que desenvolupa cada govern autònom. A Catalunya hi ha voluntat política del govern i hi ha un suport social i polític important, sense especials resistències socials. En aquesta situació, les polítiques lingüístiques tendeixen cap a l'objectiu de la normalització de l'ús social de la llengua pròpia. En el cas valencià i el balear, els governs autònoms no es plantegen en cap moment polítiques lingüístiques per a trencar la diglòssia i la situació de llengua minoritzada. Al País Valencià se sumen dos problemes afegits: el procés de substitució del català pel castellà i el conflicte lingüístic sobre el nom de la llengua. Llevat de la creació de RTVV, la Generalitat Valenciana no ha desenvolupat polítiques públiques de comunicació per a fomentar i consolidar els altres mitjans en valencià. Tot el

¹⁷ Són les edicions d'Alacant, Gandia, Ontinyent, Benicàssim, Castelló, el Campello i Meliana.

¹⁸ Josep Àngel Guimerà, Montse Bonet, David Domingo, J. Vicenç Rabadán i Federica Alborch: *La comunicació local a Catalunya. Informe 2008*. Barcelona: Institut de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona, 2009.

contrari, ha afavorit la dependència mediàtica externa i la castellanització de l'espai comunicatiu valencià, amb efectes que poden ser irreversibles si no hi posem remei.

BIBLIOGRAFIA

- ALOMAR CANYELLES, Antoni Ignasi (2008): "L'Estatut d'autonomia i la llengua catalana: un canvi irreversible a les Illes Balears", a *Les Illes Balears, un ésser viu. 25 anys d'autogovern (1983-2008)*, Palma de Mallorca, Institut d'Estudis Autònomic, pp. 375-412.
- BLASCO, Ricard (1983): *La premsa del País Valencià 1790-1983*, València, Institució Alfons el Magnànim-Diputació de València.
- CARDÚS, Salvador (1998): *La premsa diària a les Illes Balears, el País Valencià i Catalunya*, Barcelona, FUS, Grup de Fundacions.
- CASTELLANO, Ezequiel (2008): "Situació del valencià als mitjans de comunicació: un bon moment per al canvi d'actitud", a *Llibre Blanc de l'ús del valencià 2008*, València, Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- COMPANY MATES, Arnau (2008): "La premsa escrita a les Illes Balears", a *Les Illes Balears, un ésser viu. 25 anys d'autogovern (1983-2008)*, Palma, Institut d'Estudis Autònomic, pp. 413-424.
- DD. AA. (2002): *El català en els mitjans de comunicació. Situació actual i perspectives*, Barcelona, Societat Catalana de Comunicació de l'IEC.
- DD. AA. (2007): *Informe de la comunicació a Catalunya 2005-2006*, Barcelona, Institut de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- DD. AA. (2009): *La comunicació local a Catalunya. Informe 2008*, Barcelona, Institut de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- DD. AA. (1987): *La Informació a la Comunitat Valenciana*, València, Generalitat Valenciana.
- DD. AA. (1994): *Comunicació Local a la Comunitat Valenciana*, València, Departament de Publicacions de la Federació Valenciana de Municipis i Províncies.
- DD. AA. (2008): *Les Illes Balears, un ésser viu. 25 anys d'autogovern (1983-2008)*, Palma de Mallorca, Institut d'Estudis Autònomic.
- DELGADO, Matilde (2002): "El cas de les Illes Balears", *El català en els mitjans de comunicació. Situació actual i perspectives*, Barcelona, Societat Catalana de Comunicació de l'IEC, pp. 175-178.
- DÍAZ NOCI, J. (ed.) (2009): *Kazetaritza bizkuntza: Espainiako kasua (El periodisme en llengües minoritzades: el cas d'Espanya)*, Universitat del País Basc.
- FERNÁNDEZ, Neus (2008): "La ràdio, la televisió i les noves tecnologies", a *Les Illes Balears, un ésser viu. 25 anys d'autogovern (1983-2008)*, Palma de Mallorca, Institut d'Estudis Autònomic, pp. 451-466.
- GÓMEZ MOMPART, Josep Luís (2002): "L'ecosistema comunicatiu balear: tradició i modernitat al segle XXI", a *Informe econòmic i social de les Illes Balears*, Palma de Mallorca, Sa Nostra, pp. 455-459.
- GUILLAMET, Jaume (2003): *Història del periodisme. Notícies, periodistes i mitjans de comunicació*, Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat Jaume I de Castelló, Universitat Pompeu Fabra i Universitat de València.
- IGLESIAS, Mar (2002): "Vilaweb, un mitjà de comunicació glocal", a Rafael López Lita: *La premsa local y la premsa gratuïta*, Universitat Jaume I, pp. 313-318.
- LAGUNA PLATERO, A. (1990): *Historia del periodismo valenciano. 200 años en primera plana*, València, Generalitat Valenciana.
- LAGUNA PLATERO, A. (ed.) (2000): *La comunicació en los 90. El mercado valenciano*, València, Universitat Cardenal Herrera-CEU.
- LÓPEZ, Bernat (2009): "Periodisme en llengües minoritzades: el cas del català al Principat", a Díaz Noci, J. (eds.) (2009): *Kazetaritza bizkuntza: Espainiako kasua (El periodisme en llengües minoritzades: el cas d'Espanya)*, Universitat del País Basc, pp. 545-553.

- LÓPEZ GARCÍA, Guillermo (2008): *Los cibermedios valencianos. Cartografía, características y contenidos*, València, Publicacions de la Universitat de València, en línia: <<http://www.cibermediosvalencianos.es/cibermedios.pdf>>.
- MARTÍNEZ, Francesc (ed.) (2002): *La informació valenciana de proximitat*, València, Unió de Periodistes Valencians.
- MARTÍNEZ SANCHIS, Francesc i Alfred RAMOS GONZÁLEZ (1997): *La premsa local i comarcal de l'Horta Sud (1976-1996)*, Torrent, Institut d'Estudis Comarcals de l'Horta Sud.
- MARTÍNEZ SANCHIS, Francesc i Alfred RAMOS GONZÁLEZ (2003): *Temps de foscor. La premsa de l'Horta Sud en el franquisme (1939-1975)*, Ajuntament de Catarroja.
- MARTÍNEZ SANCHIS, F. (2007): "El dualisme de la premsa comarcal valenciana i els seus desequilibris", a DD. AA.: *Embolcats amb el periodisme. Reptes dels mitjans de comunicació catalans (1975-2006)*, Vilanova i la Geltrú, El Cep i la Nansa, pp. 153-182.
- MARTÍNEZ SANCHIS, Francesc (2009): "El periodisme valencià en llengua catalana", a J. Díaz Noci et alii (eds.): *Kazetaritza bizkuntza: Espainiako kasua (El periodisme en llengües minoritzades: el cas d'Espanya)*, Universitat del País Basc, pp. 555-584.
- MARTÍNEZ SANCHIS, Francesc (2010): *Periodisme contra les cordes. El valencià en els mitjans de comunicació*, Paiporta, Denes Editorial.
- MOLLÀ, Toni (1990): *La llengua dels mitjans de comunicació*, Alzira, Bromera.
- MOLLÀ, Toni (2009): *Quina televisió pública?*, Alzira, Bromera.
- MORENO, A. i E. CASANOVA (2000): "L'ordenació de l'ús de la llengua: el desordre del seu ús", a A. Laguna: *La comunicació en los 90. El mercado valenciano*, València, Universitat Cardenal Herrera.
- NINYOLES, Rafael (1989): *El conflicte lingüístic valencià*, València, Tres i Quatre.
- PELLICER BORRÀS, Joan Enric (2007): *Història d'un desig insatisfet. L'ensenyament del valencià fins 1939*, Perifèric Edicions-Universitat de València.
- SABÉS TURMO, Fernando (2009): "Els mitjans de comunicació en aragonès i en català a la Comunitat Autònoma Aragonesa. Pendants de la futura Llei de Llengües", a J. Díaz Noci (ed.): *Kazetaritza bizkuntza: Espainiako kasua (El periodisme en llengües minoritzades: el cas d'Espanya)*, Universitat del País Basc, pp. 517-544.
- SANCHIS GUARNER, Manuel (1980): *La llengua dels valencians*, València, Editorial 3 i 4.
- SANZ DÍAZ, Benito i Josep Maria FELIP SARDÀ (2006): *La construcció política de la Comunitat Valenciana (1962-1982)*, València, Institut Alfons el Magnànim-Diputació de València.
- TORRENT, Joan i Rafael TESIS (1966): *Història de la premsa catalana*, Barcelona, Editorial Burguera, S.A.
- VALLÉS, Antonio (ed.) (1999): *Historia de la radio valenciana*, València, Fundació Universitaria San Pablo CEU.
- XAMBÓ, Rafael (2001): *Comunicació, política i societat. El cas valencià*, València, Edicions Tres i Quatre.
- XAMBÓ, Rafael (2002): "El cas del País Valencià", *El català en els mitjans de comunicació. Situació actual i perspectives*, Barcelona, Societat Catalana de Comunicació de l'IEC, pp. 189-220.
- XAMBÓ, Rafael (1995): *Dies de premsa. La comunicació al País Valencià des de la transició política*, L'Eixam, Tavernes Blanques.